

1.04 Strokovni članek

UDK 783.25:272(497.4)"18"
929Škrabec S.:323.1(=163.6)

Prejeto: 27. 1. 2009

Katarina Bedina

dr., upokojena redna profesorica na Oddelku za muzikologijo Filozofske fakultete v Ljubljani, Porentova 1, SI-1000 Ljubljana.
e-pošta: katarina.bedina@siol.net

Nepopustljivi boj frančiškanskega patra Stanislava Škrabca za cerkveno petje v narodnem jeziku

IZVLEČEK

Slovensko zgodovino pisje se le poredko sprašuje o vplivu cerkveno-glasbenih reform na občo podobo sodobnega življenja, na miselnost in stopnjo narodne zavesti. Prispevek ponuja pogled v idejne, družbene in kulturne pretese, ki jih je zanetila cecilijanska reforma na naših tleh v sedemdesetih letih 19. stoletja. Pater Stanislav Škrabec je bil med prvimi domačimi izobraženci, ki je pravilno presodil nevarnost cecilijanske reforme za obstoj slovenstva. Pogumno se ji je postavil po robu in močno pospešil obnovo cerkvenega petja v materinščini v času, ko na tujem še ni bilo nobenih znamenj njenega propada.

KLJUČNE BESEDE

muzikologija, humanistika, cerkvena glasba na Slovenskem v 19. stoletju, cecilijansko gibanje, petje slovenskih nabožnih pesmi v mašnem obredju, nacionalna identiteta

ABSTRACT

THE UNCOMPROMISING STRUGGLE OF THE FRANCISCAN FATHER STANISLAV ŠKRABEC FOR CHURCH SINGING IN NATIONAL LANGUAGE

Slovene historiography seldom questions on the influence of the Church-musical reforms on the general image of contemporary life, on mentality and degree of national awareness. The contribution offers insight into ideal, social and cultural commotions started by the Cecilian reform on our grounds in the seventies of the 19th century. Father Stanislav Škrabec was among the first Slovene intellectuals that estimated correctly the danger of the Cecilian reform for the existence of Slovene identity. He stood bravely against it and accelerated considerably the revival of church singing in mother tongue in the time when there were abroad no signs of its decay yet.

KEY WORDS

musicology, humanistics, church music on Slovene territory in the 19th century, Cecilian movement, singing of Slovene religious songs in mass ceremonials, national identity

Témo pričujočega članka v spomin na preminulo prijateljico, profesorico Olgo Janša Zorn mi je narekoval zgled izvrstnega – čeprav dolgo časa neprizanega jezikoslovnega znanstvenika iz redovniških vrst, ker je bila tudi ona privržena neizpodbitnemu iskanju resnice in ker je tudi njeno pošteno zgodovinsko delo zapustilo vredno strokovno kakor znanstveno sled. Š problemom cecilijanskega gibanja na Slovenskem sem se začela ukvarjati pred več kot desetletjem (na pobudo urednika so bili moji prvi izsledki objavljeni pod naslovom *Neupoštevani vir za umevanje cecilijanstva na Slovenskem: polemično pričevanje Stanislava Škrabca v Muzikološkem zborniku XXX leta 1994*), za tokratno objavo pa podajam pogled na cecilijanizem kot na sklenjeno zgodovinsko obdobje.

Stanislav Škrabec (1844–1918), pater frančiškanskega samostana Kostanjevica pri Novi Gorici, je bil edini mož med slovensko duhovščino druge polovice 19. stoletja, ki se je upal javno upreti cecilijanski reformi in latinščini kot obveznem liturgičnem jeziku ter prepovedi petja slovenskih cerkvenih pesmi v mašnem obredju. Nobena od prejšnjih ne poznejših cerkvenih reform ni na Slovenskem dvignila toliko hude krvi, družbeno-političnih nesporazumov in javnega negodovanja kot cecilijansko gibanje v sedemdesetih letih 19. stoletja. Na naših tleh je izbruhnilo z močjo bliska in groma ter sprožilo silovit spopad nasprotnih ideologij, klerikalne in liberalne. Celotno slovensko prebivalstvo se je znašlo v trdovratnem in razmeroma dolgotrajnem ideološkem sporu, z njim tudi v splošnem družbenem razdoru. Cerkev si je obetala izboriti avtoriteto vodilne (če že ne absolutne) oblasti v domačem okolju. Sprevidela je, da jo utegne do tega cilja pripeljati le rigorozni idejni obrat, zastavljen tako, da ga bo v trenutku – kot šok – zaznal in občutil vsak posameznik.

Strogost na Nemškem vznikla cecilijanske reforme se je zdela kot nalašč dobrodošla v ta namen. K nam jo je vpeljal škof Janez Zlatoust Pogačar leta 1877, ker se je začelo, podobno kot na tujem, tudi v domačih cerkvah razraščati samopašno obnašanje vseh vrst. Vedno polne slovenske cerkve, še posebno na podeželju, so v očeh cecilijancev zabredle v krizno stanje iz drugega razloga. Ideološko nevtralna kronika dogodkov izpričuje, da naj bi glasba po cerkvah ter poskočno igranje na orgle, pogosto ob spremljavi tolkal in trobil, vedno bolj spominjala na posvetne pevske shode kot na umirjene, pobožnosti in molitvam namenjene svete hrame. Za splošni propad spodobne cerkvene glasbe je Vatikan obdolževal naglo prodiranje razsvetljenske miselnosti med ljudi vsega sveta in vse hujšega liberalizma, ki bi naj posledično rušil etični pomen prave cerkvene glasbe. Na Slovenskem je liberalizem prav tako veljal za najhujšega sovražnika Cerkve, češ da vernike bega, pohujšuje in razdira utečene verske navade; da je vsega kriva "hudirska pesem" Marseljeza, ki naj bi po-

divjala Francoze, da so začeli revolucijo. Take okoliščine so spodbudile, da je bilo v Ljubljani ob velikem čaščenju ustanovljeno *Cecilijino društvo*, kmalu pa so sledile okrajne in lokalne podružnice tega društva, enakomerno raztresene drugod po Sloveniji, a s skupnim ciljem. Leto pozneje je začela izhajati vplivna mesečna revija *Cerkveni glasbenik*, ki je prevzela idejno propagando za cecilijansko reformo v knjižnem delu, v notni prilogi pa prinašala glasbene predloge za spremenjeni cerkveno-glasbeni repertorij po cecilijanskih načelih. Reforma se je začela uresničevati v najtesnejšem sodelovanju z vodilnim nemškim cecilijanskim ideologom Franzem Xaverjem Wittom (1834–1888),¹ iz Regensburga, ki je bil v tem času na višku svoje cerkveno-politične moči.

Temeljna cecilijanska ideja je bila, očistiti cerkev posvetnega duha ter "neznosnih razvad" v svetem prostoru, kamor sta se bila "pririnila in pritepla čustveno nasladna glasba" s poskočnim petjem, pogosto na necerkvena besedila. Vse to naj bi vernike odvrčalo od prave religiozne zaverovanosti, dogajanje na oltarnem prosčenju pa pačilo z zabavnimi, gledališču podobnimi dejanji. Nove cecilijanske določbe so povsod po krščanskem svetu močno postrožile obredni kurz, na Slovenskem pa povzročile šokantno vznemirjenje v cerkvah. Slovenski jezik so morali pri svetih mašah zamenjati z latinskim v govoru in petju. Zahtevale so obnovo gregorijanskega koralnega petja, spevne pesmi Gregorja Riharja, očeta slovenske cerkvene pesmi v najbolj preprostem kompozicijskem slogu pa izrinile na stranski tir bogoslužja: dovoljene so bile le pri večernicah, šmarnicah in procesijah zunaj cerkve. Takšen verski dogmatizem je kajpak naletel na splošni ljudski odpor, ki je bil precej močnejši od pričakovanega. Cerkveni glasbenik je hitel z objavljanjem člankov in prevodov iz nemškega revijalnega tiska z raznovrstnimi prispevki, kako potrebna je cecilijanska reforma po zapovedih Tridentinskega koncila. Da slovenska Cerkev ne more trpeti nepokorščine ne v svojih duhovniških vrstah ne pri vernikih. Da cecilijanizem odklanjajo le tisti, ki ne poznajo njegovega pomena in sodobnih predpisov, zato so vse ugovore proglašali za cerkvi škodljive in zavajajoče, češ da se nesposobni župniki bojijo jeznih pevcev, da zato popuščajo in ponižujejo svoje poslanstvo.

Prebujena slovenska narodna zavest je v novi cerkveni strategiji takoj zaznala nevarnost za izgubo pridobljenih narodnostnih pravic, predvsem za slovenski jezik v vseh oblikah občevarja kakor za bodočo graditev nacionalne identitete slovenske kulture ter razvoja izvirne umetniške ustvarjalnosti za Cerkev po stopinjah priljubljenega Gregorja Riharja

¹ F. X. Witt je imel ves čas vlogo papeževga odposlanca med krščanskim ljudstvom povsod po svetu. Leta 1873 je dobil častni doktorat na Papeški univerzi v Rimu, 1880 pa je postal častni kanonik v vatikanski katedrali.

in njegovega skladateljskega kroga. Witt in drugi cecilijanski ideologi so drugače računali: na brezizjemno pokorščino, ki naj bi jo bili dolžni Cerkvi vsi katoliški verniki, od preprostega ljudstva do nižje in visoke duhovščine. Računali so seveda tudi na odpor, zlasti iz vrst liberalno naravnanih, rekli so "strastnih" narodnjakov, in na to, da ljudstvo s kleriki vred (ti so hoteli imeti polne cerkve) ne bodo zlahka pristali na odpravo nadvsé vse priljubljenega petja slovenskih nabožnih pesmi in na dolgočasno mašno obredje – povrh še v latinščini, ki je niso razumeli. Toda kljub vidnim začetnim znakom neuspeha so cecilijanski ideologi verovali v zmago njihovega gibanja. Prvotni zagon, kakor tudi naglico za idejni preobrat so spremenili v postopen, a trd, potrpežljiv in kontinuiran pritisk. Nasprotna stran prav tako ni popuščala v sporu, temveč je, ne oziraje se na nove cerkvene določbe, branila narodnostne pravice in slovenski jezik v cerkvi in zunaj nje.

Patra Škrabca je, razumljivo, v celoti obvezovala pokorščina cerkveni politiki, vendarle ga je njegova pristna narodnjaška zavest napeljala, da se je javno – s prav tehtno polemiko postavil v korist slovenskega jezika. To je storil po daljšem načrtnem premisleku, kdaj (v katerem trenutku, da bi ne bilo prepozno), kje in na kakšen način naj bi se oglašil. Ob koncu leta 1884, se pravi, ne dolgo po znamenitem epigramu Frana Levstika,² je objavil na platnicah glasila *Cvetje z vrtov sv. Frančiška*, ki ga je bil sam zasnoval in urejal, odločen protest pod naslovom Opombe glede obrednika tretjega reda.³ V njem je na kratko povzel svoja lastna spoznanja, kako nesmiselno je, navzven tudi komično, spodrivati slovenski jezik z latinščino v govoru in petju. Zaukazani novi verski obrednik se mu je zdel v celoti protisloven, še posebno na podeželju in v hribovskih vaseh. Škrabec se je oprl na stališče, da se raba latinščine (mrtvega jezika, če ga ljudstvo ne razume niti ga ne zna prav izgovarjati) "ne ujema s svetostjo Kristusove cerkve in častljivostjo njenih bogoslužnih obredov". Podčrtal je svojo lastno izkušnjo, da se verniki pri sveti maši dolgočasijo in preobračajo tuje latinske besede v šaljive domisleke; da ni nikakršna skrivnost, kako pred oltarjem smešijo pomen religioznega besedila v latinskem jeziku pri molitvi in petju, to pa se po njegovem ne bi dogajalo, če bi v cerkvah slišali razumljivo domačo govorico. Zapisal je, da se mu samo po sebi zdi čudno, če slovenski kmet latinsko poje, in naj ga cecilijanci vendar ne silijo v papagajsko oponašanje in ponavljanje latinskih besed za duhovnikom!

² "Novo petje ceciljansko / ni slovensko, je germansko; / šola razslovenja nas, Čerkev tujči petja glas" (Ljubljanski zvon, št. 4, 1884, str. 632).

³ Opombe glede obrednika tretjega reda, *Cvetje z vrtov sv. Frančiška* 5, 1884, 12. zv., str. 356.

Letnik V.

12. zvezek.

CVETJE

z vrtov sv. Frančiška.

Mesečni list za verno slovensko ljudstvo, zlasti
za ude tretjega reda sv. Frančiška.

S posebnim blagoslovom
Njih svetosti papeža Leona XIII.,
Njih prevzvišenosti kneza nadškofa goriskega
in prečastitega generalnega ministra celega frančiškanskega reda
vrejuje in izdaja
P. Stanislav Škrabec,
mašnik frančiškanskega reda na Kostanjevici.

Obseg 12. zvezka.

Na sveti večer o polnoči	353.
Opombe glede obrednika tretjega reda	356.
Svetoga Bonaventura cerkvenega učenika serafinskega življenje in dela.	
Dvanajstp pogl. Po smrti	368.
Brata Egidija sveta smert	372.
Cerkvena, zlasti redovna in misijonska naznanila	374.
Zahvala za vališano molitev	380.
Priporočilo	384.

V GORICI.
Hilarijanska Tiskarnica.
1884.

Cena celega letnika 70 kr.

Naslovnica Cvetja sv. Frančiška iz leta 1884, povzeta iz ponatisnjene izdaje (Filozofska fakulteta v Ljubljani, Oddelek za slovenistiko).

Vsebinska srž tega, kar je hotel pater Škrabec v tej polemiki dopovedati tako vsem Slovincem kot tuje-
mu svetu, je bilo, da bi bila morala slovenska cer-
kvena oblast ob samem začetku reforme prositi pape-
ža, da bi v izvedbi cecilijanske reforme na Sloven-
skem posebej dovolil nadaljnjo rabo slovenskega je-
zika v cerkvenih obredih. Navedel je zgled nekaterih
drugih narodov, ki so na tak način dosegli legitim-
nost narodnega jezika. Pogoj za to je bila dolgotrajna
tradicija cerkvenega petja v domačem jeziku. Škrabec
si je dovolil "spomniti" našo cerkveno oblast, da
imamo pri nas še daljšo tradicijo od tiste, ki je bila
pogoj: vsaj od Cirila in Metoda naprej, torej mnogo
več kot tisoč let. Škrabčev napad je štel Cecilijino
društvo za nezaslišano, do kraja zgrešeno dejanje. V
imenu *Cerkvenega glasbenika*⁴ je odgovorila oseba s

⁴ V pojasnjenje in obrambo, CG 8, 1885, št. 3, 18.

podpisom J. Borovski,⁵ ki se je v tej vlogi pridružila domačim zagovornikom za čim hitrejšo izvedbo cecilijanske reforme. Patra Škrabca je nameraval s svojim pisanjem razvrednotiti kar po hitrem postopku. Očitil mu je "škandalozno" zavračanje svetih cerkvenih določb, hinavsko zaničevanje trdega dela cerkvenih učiteljev petja, ki jim je po krivici "naprtal" še nemškega duha, vrh tega še v *Cvetju z vrtov sv. Frančiška*, ki je bilo precej razširjeno branje med preprostim ljudstvom. Škrabčeve besede in misli je trgal iz konteksta, jim prikrojeval drugačen pomen, se skliceval na ukaze domačih cerkvenih avtoritet, na "grozo" individualnega okusa, ki ne trpi latinščine, in na "čudni" odnos patra Škrabca do cecilijanskega petja, s katerim da brezobzirno ščiti krivoverstvo. Škrabčeve *Opombe* je označil s pečatom nepokornega frančiškanskega patra, čeravno je sodil frančiškanski red po njegovem prepričanju med ugledne, častitljive in cecilijanstvu naklonjene redove.

Na to denunciacijo je Škrabec temeljito odgovoril, spet na *Cvetjevih* platnicah. V dveh nadaljevanjih, kar pod naslovom, ki ga je uporabil J. Borovski.⁶ Po vrsti je analiziral očitke ter obsodbe vnetega ceciljanca in bolj podrobno ponovil, kaj je bil zapisal v svojih *Opombah*. Vztrajal je pri svojem mnenju na še bolj odločen način. V različnih inačicah je podčrtal, da je cecilijanstvo na Slovensko vnela zaslepljena dogma nemškega izvora, ki je bila pritegnila mnoge domače gorečnejše med kleriki, ti pa po njegovem niso bili sposobni prav razumeti negativnih posledic. Pojasnil je še nekatere druge detajle, za katere je sprva najbrž sodil, da o njih niti ni treba posebej razpravljati. Da je okrožnica papeža Leona XIII. iz novejšega časa jasno ponudila obnovo stare pravice glede jezika, česar pa slovenska Cerkev očitno ni hotela razumeti in se odtrgati od "ljube" latinščine. V pravilnost svojih polemičnih stališč je bil Škrabec prepričan v tolikšni meri, da je bil pripravljen zastaviti svoje življenje zanj.⁷ Borovskega je označil z zelotistom ("da ne vé, kaj govori") in mu svetoval, naj takih "kozolcev" ne bi več prevračal, ker z njimi utegne škodovati ne le cecilijanizmu, ampak samemu sebi.

Borovskemu so za vsem tem cecilijanski privrženci v odboru Cecilijinega društva sami svetovali, naj ne polemizira več s Škrabcem, češ, *Cvetje z vrtov sv. Frančiška* se "malo [!?] bere in da bi zato pričujoči odgovor odložili". Toda pisec se je bal očitka, da je cecilijancem "padlo orožje iz rok" in "da bežijo pred sovražnikom", njega osebno pa da preveč zavezuje sveta dolžnost. Odločil se je za odgovor z naslovom *Še enkrat "Cvetje" pa "Cerkveni glasbenik"*.⁸ Škrabčevo zahtevo, naj se obnovi liturgija v domačem jeziku, je komentiral kot neizvedljivo in da v uspeh morebitne prošnje, naslovljene na papeža, "zelo dvomi", četudi bi se cecilijanci sami z velikim veseljem oprijeli bogoslužja v slovenskem jeziku, kajti tudi v cecilijanskem srcu "bije ljubezen do drage domačije" in do maternega jezika. Da se on sam sploh ne poteguje za petje kot tako [kot učitelj petja!], ampak "najpoprej za pokorščino", pojem pokorščine pa izpričuje pravega ceciljanca. Potegnil je sklep, da bodo cecilijanci še naprej hodili po isti poti "v korist sveti reči", za katero delujejo.

Tudi v tem odgovoru se Borovski ni zmozel približati miselno zahtevnejšemu tonu polemiziranja. Zopet je trgal Škrabčeve misli, poskušal zavrniti očitke o zaslepljenosti in gorečnosti za nemško stvar, kakor tudi o zelotizmu glede latinskega jezika. Spet mu je zmanjkovalo argumentov, zato pa je našel formalno pripombo: grajal je *Cvetje z vrtov sv. Frančiška*, da o tej pomembni in "delikatni" stvari polemizira kar na platnicah glasila. Vsebinska novost z njegove strani je bila le izpoved o razmerju do domovine in slovenstva. Na prvi pogled zveni njegov slavošpev ljubi domačiji in materinem jeziku zlagan, vendar ga je razumeti tako, kakor ga je bil zapisal. Večina cecilijancev, tudi vodilnih, namreč ni zavestno delovala proti slovenskem jeziku. Slovensko nacionalno poreklo so očitno šteli kot samoumevno danost;⁹ z latinskim jezikom, starodavnim (elitnim) simbolom katolištva, so se hoteli sunkovito dvigniti na čelo slovenske etnične skupnosti z ideološkega razloga in za seboj potegniti ("z lepa ali z grda") preostalo, Evangeliju zapisano ljudstvo. Stanislav Škrabec je presodil že v svojem prvem odgovoru, da je Borovskega grozljivo zaobjela propagandna moč cecilijanske ideologije: kot drobnega človeka brez osebnostnih ambicij in sposobnosti zanje.

J. Borovskega, kdor koli to že je, ne srečamo v zgodovini slovenske glasbe niti po imenu ne. Z ideološko pravovernega, a nepomembnega mesta

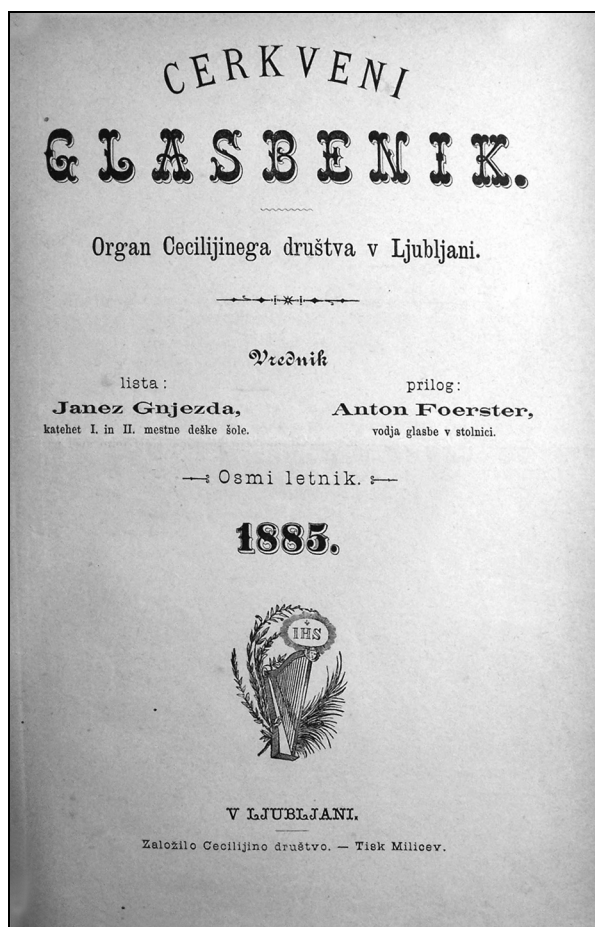
⁵ Za imenom J.[anež?] Borovski se skriva nek drugi, neidentificirani pisec; Slovenski biografski leksikon sicer navaja dva človeka s tem imenom, vendar noben od njiju ni bil Škrabčev partner v tej polemiki. Nanizanske *Spomini iz preteklih dni* ter *Prijateljska pisma* (CG 5, 1885 in CG 6, 1886) govorijo za to, da je bil glasbenik, učitelj cerkvenega petja in organist.

⁶ *V pojasnenje in v obrambo*, *Cvetje z vrtov sv. Frančiška* 6, 1885, platnice 3. in 4. zvezka.

⁷ "In s čim torej trdim, da ni treba spolnjevati cerkvenih zapovedi? Ker "zahtevam", naj bi v cerkvi nihče ne krožil in klepetal latinsko, kdor se je ni učil? Zahtevam, če hočete, in na grmado z menoj! Samo povejte mi prej, kje Cerkev zapoveduje, naj taki ljudje po latinsko pojejo in govore, ki se niso učili latinščine?" (CG, prav tam, zv. 4).

⁸ CG 8, 1885, št. 2, 13.

⁹ Tajnik ljubljanskega Cecilijinega društva, Janez Gnejzda, se je na Levstikov proti-cecilijanski epigram odzval takole: "Ko bilo brezplodno bi moje delo, /srce občutljivo bi pač me bolelo, / a ne kot sedaj neizmerno strašno! / Oh, misel, da dómu škodljiv je moj trud, / to mojemu srcu je udarec prehud, / pač na sveti / bi mene nikoli ne mogel zadeti." (CG 7, 1884, št. 7, 81).

Naslovnica *Cerkvenega glasbenika* iz leta 1885 (NUK, Glasbena zbirka).

učitelja petja in organista, se najbrž ni nikoli premaknil. Slog pisanja, ozkost pogleda na svet, ostrina propagandnega naboja za uveljavitev cecilijanizma kažejo, da bi bil mogel zrasti iz prve generacije učencev Orglarske šole, ki jo je 1877 ustanovilo Cecilijino društvo v Ljubljani za vzgojo verodostojnega glasbenega kadra. Z letom 1885 je sodelovanje Borovskega s *Cerkvenim glasbenikom* prenehalo, pozneje pa za javnost ni več obstajal.

Šibkost cecilijanske obrambe je pater Škrabec zelo hitro spoznal, a moral se je sprijazniti z dejstvom, da potrebujejo tudi številni drugi cecilijanci vedno novih razlag in proticecilijanskih utemeljitev. Slovenske cerkvene pesmi so imele že v času Škrabčevega življenja esencialni pomen za narodnostno samo-izpričevanje in tega ni bilo mogoče zbrisati! Za vernike, zlasti podeželske, je bilo po letu 1848 petje slovenskih posvetnih pesmi v narodnih čitalnicah ter domačih nabožnih napevov pri mašah edina oblika skupnega vokalnega muziciranja in sploh edini stik z umetno glasbo, ki so mu bili kós kot nešolani posamezniki, kar se je v vseh slovenskih pokrajinah srečno dopolnjevalo s stoletja trajajočim

ljudskim pevskim izročilom – kot neizpodbitnim izvorom slovenske samobitnosti v glasbi.

Pater Škrabec je poskušal domače cecilijance prepričati v sociološki učinek petja in govorjenja v domačem jeziku. Da šele ko verniki razumejo vsako besedo, razumejo tudi pomen in smisel besedila, ki ga pojejo. Petje povzdigne njihove molitve v čustveno angažiran, melodično povzdignjen in slovensko obarvan slavospev Bogu. Sociološki vidik Škrabčevega spora s Cerkvijo je potemtakem na dlani: ljudsko petje v narodnem jeziku ima prav to čarovno lastnost, da verska čustva vsakega posameznika zliva v skupni izraz verovanja v Boga, kakršnega je katoliška Cerkve v resnici hotela in pričakovala v vsej svoji zgodovini, razen kadar je občutila svojo lastno eksistenčno negotovost. Škrabec je mlačnost in hlapčevsko uslužnost cecilijanskim učiteljem zameril, a ju je ločil od zaslepljene gorečnosti, s kakršno se je bil srečal v tej polemiki. Ob tem je ves čas je meril na vrhno plast cecilijanskih voditeljev, ki je pod pretvezo "ukazov od zgoraj" kovalo obračun z drugače mislečimi. Zato je polemiko zaključil, spet z naslovom, s katerim je bil napaden: *"Še enkrat 'Cerkveni glasbenik' in 'Cvetje z vrtov sv. Frančiška' v treh nadaljevanjih.*¹⁰ Energično se je spotaknil v fanatično gorečnost domačih cecilijanskih privrženecv in nekritično vsiljevanje škodljive reforme. Spet je polemiziral tako, da je spretno spodbijal njihove zahteve. Med njimi, za zgled, takšne: "Mi /to je goreči cecilijanci/ moramo ljudstvo voditi, ne ono nas./.../ Mi nismo in ne smemo biti prilizovalci ljudstvu, ampak služabniki sv. Cerkve."¹¹ Torej "brez smrtnega greha nihče ne more zahtevati petja v domačem jeziku, to je zloraba, ki se mora prepovedati!"¹² Proti koncu svojega cecilijanskega spora je Škrabec ostril svojo kritiko, a pošteno, s prepričljivimi argumenti z vseh mogočih aspektov. Bolj ko je razmišljal o zgrešenem obratu slovenske cerkve v cecilijanizem, bolj je bil prepričan v svoje nasprotno stališče. Slednjič je bil prepričan, da bo cecilijansko petje "padlo", medtem ko je že izgubljal vero, da bi utegnila slovenska prošnja v doglednem času romati k papežu v potrditev. "Pre-rok nisem", je zapisal, "ali reforma slovenske liturgije prej ali potlej mora priti!"¹³

Cecilijansko gibanje je pokazalo prve znake zlo- ma 1896, ob stoletnici Gregorja Riharja, ki je z intuicijo svoje glasbene nadarjenosti odkril prvinsko čustveno in razumsko bit Slovencev v enostavni, melodično poudarjeni, vsakomur dostopni obliki. Dokončno slovo cecilijanizmu na Slovenskem je napovedal skladatelj Franc Kimovec (1878–1964)

¹⁰ Cvetje z vrtov sv. Frančiška 6, 1885–1886, ovitek 5., 6., 7. zv.

¹¹ CG 3, 1880, št. 2, 11–13.

¹² CG 2, 1879, *Kak vpliv ima cerkvena glasba na verno ljudstvo?*, str. 22.

¹³ Cvetje z vrtov sv. Frančiška 6, 1885, platnice 5. zv.

leta 1908: ne prav rad, ker sam ni bil daleč od cecilijanskih gorečnejšev – z zbirko cerkvenih pesmi naslovom "Rihar renatus". Popolna odprava cecilijanskih idej¹⁴ se je na Slovenskem vendarle zavlekla še v dvajseta leta prejšnjega stoletja.

LITERATURA

Cerkveni glasbenik (CG), letnik 1–8 (ur. Anton Foerster); letnik 1908 (ur. Franc Kimovec).

Cvetje z vrtov sv. Frančiška, platnice zv. 1–7, 1884–1887.

Pevci. Glasilo Pevske zveze (ur. Franc Kimovec), 1, 1921, št. 5–6.

ZUSAMMENFASSUNG

Der unnachgiebige Kampf des Franziskanermönchs Stanislav Škrabec um den Kirchengesang in nationaler Sprache

Die Polemik des Franziskanermönchs Stanislav Škrabec gegen den Kirchengesang in lateinischer Sprache entbrannte zwischen der Monatsschrift *Cvetje sv. Frančiška* (Die Blumen des hl. Franziskus) und dem *Cerkveni glasbenik* (Der Kirchenmusiker), Organ des Cäcilienjahres 1884. Die Ursache lag in der Einführung der Cäcilianischen Reform, die die slowenische Sprache und das Singen beliebter

Waisen Gregor Rihars durch Latein als der obligaten Sprache und das Singen des gregorianischen Chorals ersetzte. Da die Gläubigen die lateinische Sprache nicht verstanden, entstellten sie einzelne Wörter und verwandelten sie in mehr oder weniger geistreiche Witze, die tatsächlich keinen Platz in der Kirche hatten. Der Franziskanermönch Škrabec, der zwar zur Beachtung der Kirchenbestimmungen verpflichtet war, setzte sich energisch für die Verteidigung der nationalen Sprache ein. Er schreckte nicht davor zurück, die slowenischen Kirchenbehörden daran zu erinnern, dass sie die fehlende Ordnung während des Kirchenamtes auf gesetzliche Weise wiederherstellen könnten, wenn sie durch eine besondere Bitte beim Papst erwirken würden, dass Slowenisch, das gemäß den Konzilbestimmungen seit mehr als tausend Jahre als Ritualsprache verwendet werde, wieder genehmigt werde. Er begründete eingehend den Unsinn der Cäcilianischen Reform und wies grobe Fehler nach, welche die Gläubigen nur von der Kirche abhielten.

Im Namen des *Cerkveni glasbenik* polemisierte mit ihm J. Borovski, ein unter dem Decknamen verborgener Cäcilianer, dem kein Mittel zu schlecht war, Škrabec zu diffamieren und zu disqualifizieren. Dasselbe tat er auch mit seiner zweiten Antwort, während Škrabec auf seinem Standpunkt beharrte. Die letzte Antwort, die in drei Folgen veröffentlicht wurde, beschleunigte den Untergang der cäcilianischen Gedankenwelt zu einer Zeit, wo es in der Fremde noch keine Anzeichen dafür gab. Zum 100. Geburtstag von Rihar (1896) erklangen im ganzen Land slowenische Lieder, 1908 erschien ein neues Gesangbuch mit dem aussagekräftigen Titel: *Rihar renatus*.

¹⁴ Franc Kimovec (!) je takole žaloval: "Ko bo pozabljen veliki Mozart, ko bodo molji edine žive stvari, ki bodo 'obedovale' velike Wagnerjeve opere, se bo latinski koral še glasil". *Eno-glasno petje*, Pevci 1 (1921), št. 5–6, str. 3–4.